

125

MINISTERSTWO
SPRAW WEWNĘTRZNYCH

WARSZAWA, dnia 17. 11. 1981 r.

DEPARTAMENT III

T A J N E

L. dz. OE. -I- 02282/81

Spis III poz. 73-83

INFORMACJA

Utrzymują

dot. oceny obchodów 63 rocznicy odzyskania niepodległości
w porównaniu do analogicznych wydarzeń w latach ubiegłych.

- Tow. Jaruzelski
- Tow. Barcikowski
- Tow. Czechowicz
- Tow. Czyrek
- Tow. Grzyb
- Tow. Kubiak
- Tow. Łabęcki
- Tow. Messner
- Tow. Milewski
- Tow. Mokrzyśczak
- Tow. Olszewski
- Tow. Opałko
- Tow. Porębski
- Tow. Romanik
- Tow. Siwak
- Tow. Główczyk
- Tow. Siwicki
- Tow. Atlas
- Tow. Natorf
- Tow. Duraczyński
- Tow. Gabrielski
- Tow. Majka
- Tow. Namiotkiewicz
- Tow. Tokarski
- Tow. Wojtczak
- Tow. Baryła
- Tow. Poradko
- Tow. Kiszczak
- Tow. Pożoga
- Tow. Stachura
- Tow. Zaczkowski
- Tow. Słowikowski
- Tow. Straszewski
- Tow. Sasin
- Tow. Sarewicz
- Tow. Starszak
- Tow. Chomętowski
- Tow. Zaremba

Obchody rocznicy 11 listopada odbyły się w bieżącym roku na terenie większości województw: Warszawa, Kraków, Gdańsk, Katowice, Szczecin, Sieradz, Słupsk, Ostrołęka, Kalisz, Suwałki, Toruń, Tarnów, Legnica, Siedlce, Gorzów Wlkp., Nowy Sącz, Piotrków, Bielsko-Biała, Zamość, Bydgoszcz, Opole, Tarnobrzeg, Skierniewice, Wałbrzych, Koszalin, Białystok, Olsztyn, Lublin, Krosno, Chełm, Łomża. W ogromnej większości przypadków obchody miały podobny przebieg według ustalonego schematu: uroczysta msza św. w Katedrze lub Kościele, pochód do miejsc historycznych /Groby Nieznanego Żołnierza, tablice pamiątkowe, cmentarze itp. /, przy których odbywały się wiece, składano wieńce i wiązanki kwiatów. Współorganizatorami obchodów byli przedstawiciele ZR "Solidarności" oraz działacze ugrupowań antysocjalistycznych /KPN, RMP, ROPCzO itp./. Udział w uroczystościach wzięły grupy młodzieży szkolnej i akademickiej /NZS/.

Ta forma obchodów rocznicy 11 listopada zapoczątkowana została w roku 1978, kiedy to dążąc do konfrontacji z władzami aktywiści grup antysocjalistycznych zorganizowali masowe imprezy w Warszawie, Poznaniu i Gdańsku. Zorganizowanie przez elementy antysocjalistyczne manifestacji ulicznych stanowiło w 1978 r. nową jakość w procesie eskalacji wrogich działań. Do 1978 r. grupy antysocjalistyczne podejmowały działania demonstracyjne okazjonalnie w konkretnych sprawach /np.: sprawa śmierci Pyjasa, głódówka w obronie represjonowanych itp. /. W 1978 r. po raz pierwszy podjęto próbę otwartej, ideologiczno-politycznej konfrontacji pod hasłami nawiązującymi do poczucia patriotyzmu w duchu tradycji Polski burżuazyjnej, a więc antykomunizmu i antyradzieckości.

Należy podkreślić, że w porównaniu z rokiem 1980 obchody rocznicy 11 listopada w br. miały dużo większy zasięg. Według posiadanych informacji ogółem w obchodach wzięło udział ponad 100 tys. osób z większości /31/ województw, podczas gdy w 1980 r. - ok. 40 tys. osób z 13 województw.

Biuro "C"

„EKZEMPLARZ DLA CELÓW ARCHIWALNYCH”

Cechą charakterystyczną imprez organizowanych z okazji 11 listopada jest wykorzystywanie odbywających się w tym dniu uroczystości kościelnych do organizowania bezpośrednio po mszach i nabożeństwach manifestacji, przemarszów pod pomniki o pierwszoplanowym znaczeniu dla danego miasta. Towarzyszy temu zbiorowe śpiewanie tradycyjnych pieśni wojskowych i religijnych oraz wznoszenie haseł i okrzyków, a także noszenie transparentów, w tym roku szczególnie przez grupy KPN o uwolnienie więźniów politycznych.

Najpoważniejszy zasięg obchodów od roku 1978 stwierdzić można w : Warszawie, Gdańsku, Krakowie, Łodzi i Katowicach. Porównując zasięg, ilość uczestników, formy organizowania obchodów 11 listopada na przestrzeni trzech ostatnich lat dostrzega się w każdym względzie tendencję rosnącą.

W Warszawie w 1978 r. w uroczystościach /odbywających się według wymienionego na wstępie schematu/ udział wzięło ok. 2 tys. osób, przy czym zwracał uwagę duży i aktywny udział młodzieży. Przed rozpoczęciem nabożeństwa w Katedrze, rozkolportowano ok. 500 egz. broszury KSS-KOR "W 60-tą rocznicę", z czego przejęliśmy ok. 100 egz. W roku 1979 w trakcie przygotowań największą aktywność wykazywało środowisko osób skupione wokół KPN. Niezależnie od KPN do obchodów tej rocznicy przygotowywały się inne odłamy ROPCziO - A. Czumy, W. Ziemińskiego i RMP. Obok deklarowanego celu tych imprez, jakim było uczczenie rocznicy odzyskania niepodległości, jej organizatorom zależało również na wykorzystaniu tej okazji do zademonstrowania wobec opinii społecznej w kraju i za granicą rozmiarów rzekomego rozszerzenia się bazy ich społecznego oddziaływania, a także ponownego odcięcia się od obchodzonych powszechnie przez władze i społeczeństwo świąt państwowych poprzez spularyzowanie daty 11 listopada jako jedynie zasługującego - ich zdaniem - na miano święta narodowego Polaków. W 1979 roku tradycyjną trasą pod Grób Nieznanego Żołnierza przeszedł pochód 2,5 tys. ludzi niosący 2 transparenty z symbolami "Polski Walczącej", a także flagi i pochodnie. Również w 1980 r. z inicjatywy aktywu KPN, KPSN i RMP usiłowano podsycać atmosferę niekorzystnych nastrojów społecznych. Najliczniejsze zgromadzenie odbyło się 11. XI. w Gdańsku - ok. 20 tys. osób /w tym ok. 80 % młodzieży/.

Rok 1978 uznać można niejako za wyjściowy rozpatrując skalę zjawiska. Ilość uczestników obchodów rocznicy 11. XI. była w tym roku najmniejsza: w Warszawie - j.w., w Krakowie - 150 osób, w Gdańsku - 250 osób, w Łodzi - kilkadziesiąt osób. W dniach 10 - 11 listopada ujawniono i zakwestionowano ponad 13 tys. egz. wrogich materiałów propagandowych nawiązujących do rocznicy.

W 1979 r. w Krakowie wzięło udział ok. 300 osób, w Gdańsku - ok. 250 osób, w Łodzi - kilkadziesiąt osób.

W omawianych latach, w okresie poprzedzającym zaplanowane imprezy wzmożono kolportaż ulotek i klepsydr zawiadamiających o terminie i programie obchodów oraz intensywnie przygotowywano okolicznościowe hasła, transparenty i symbole nawiązujące do rocznicy oraz propagujące działalność poszczególnych grup. Podczas składania wieńców wznoszone były prowokacyjne okrzyki np.: "żądamy prawdy o Katyniu", "nie ma chleba bez wolności", "cześć ofiarom bezpieki", "niech żyje polonia radziecka", "niech żyje KOR", "niech żyje ROPCziO", "niech żyją lwowskie orlęta", "żądamy prawdy w prasie, radio i telewizji" itp. Nawiązywanie w toku obchodów do tradycji i symboli sanacyjno-burżuazyjnej Polski miało na celu wyraźne wypuklenie antyradzieckości rzekomo silnie zakorzenionej w świadomości politycznej narodu. Stąd w przygotowanych wystąpieniach osób, przewidzianych jako mówcy w trakcie poszczególnych imprez, akcenty antyradzieckie występowały równie często, jak akcenty o wymowie antypaństwowej i antysocjalistycznej i na równi z elementami apoteozy klerykalizmu i tradycji Polski okresu międzywojennego. Efekty tych zabiegów, w których główną rolę odgrywał ROPCziO i KOR były niewspółmierne do zamierzeń i przedsięwziętych przez organizatorów poczynań. W wyniku podjętych przeciwdziałań nie osiągnęli oni zakładanej frekwencji, a zwłaszcza przewidywanego wydźwięku społecznego organizowanych imprez.

Rok 1981 stanowi pewnego rodzaju przełom tak pod względem zasięgu czy też geografii zjawiska jak ilości uczestników oraz przygotowań propagandowych organizacji obchodów rocznicy odzyskania niepodległości. Otóż obchody 63 rocznicy odzyskania niepodległości zorganizowano w 31 województwach. Liczba osób uczestniczących w uroczystościach przedstawia się następująco: w Warszawie - ok. 20 tys., w Gdańsku - w mszy brało udział ok. 15 tys. osób a pod pomnikiem 6 tys., w Krakowie - 6 tys. osób, w Łodzi - 2 tys., w Katowicach-3 tys. osób. Przebieg obchodów spotkał się z pozytywnymi ocenami ludzi zgromadzonych na trasie pochodu. Uroczystości w Warszawie filmowały ekipy WFD oraz CBS, NBC, ITM, filmowcy z RFN. W trakcie uroczystości kolportowano lub sprzedawano nielegalne publikacje KPN, RRN oraz fotografie Piłsudskiego. We wszystkich wypadkach wystąpienia mówców cechowały silne akcenty antyradzieckie i antysocjalistyczne. Zwracała uwagę obecność licznych grup KPN, KOWzP, RMP, ROPCziO, KSN; NZS oraz ZR "Solidarności". W czasie pochodów niesiono bardzo dużą ilość transparentów z hasłami sygnowanymi przez KPN, RMP i NZS dot. m.in. uwolnienia więźniów politycznych, sprawy Katynia.

W bieżącym roku inny charakter miały też przygotowania do obchodów rocznicy 11 listopada. Atmosferę w kierunku obchodów tworzyła nie tylko akcja propagandowo-ulozkowa jak co roku, ale nowe inicjatywy takie jak: nadanie Stoczni Remontowej w Gdańsku im. J. Piłsudskiego, w Łodzi - wystąpienie z propozycją przemianowania ul. Niepodległości na ul. im. Piłsudskiego oraz wmurowanie tablicy pamiątkowej w domu, w którym przebywał J. Piłsudski. Inną formą propagowania rocznicy 11 listopada były organizowane przez ZR "Solidarność" uroczyste koncerty jak np. w Kaliszu - koncert w teatrze pod hasłem "Wolność pieśni i poezji polskiej" eksponujący sylwetkę i mit Piłsudskiego w aspekcie tradycji legionowej i walki z bolszewizmem; w WSP w Kielcach odbyła się natomiast sesja popularno-naukowa na której wygłoszono referaty nt. "Piłsudski prawda a legenda" oraz "Piłsudski a Sikorski". W Krakowie już 7 bm. przy ul. Ks. Józefa odsłonięto tablicę pamiątkową, upamiętniającą miejsce formowania I Pułku Artylerii Legionów Polskich - J. Piłsudskiego, a 9 bm. na pl. Wiosny Ludów w budynku Urzędu Miasta Krakowa, na dziedzińcu odbyła się kolejna uroczystość odsłonięcia tablicy pamiątkowej związanej z osobą J. Piłsudskiego.

Wszystkie te inicjatywy są jakościowo nową formą obchodów rocznicy 11 listopada i próbą eksponowania roli J. Piłsudskiego w dziele odzyskania niepodległości oraz czynu zbrojnego narodu polskiego z pominięciem uwarunkowań zewnętrznych, które przyczyniły się do odrodzenia Polski. Może to wywoływać wrażenie - zwłaszcza w kontekście dokonywanych porównań 1918 roku do czasów bieżących - iż obecnie dla osiągnięcia zakładanych celów "odzyskania suwerenności" można nie liczyć się z żadnymi ograniczeniami dyktowanymi przez rację stanu. Podkreślanie konieczności "odzyskania niepodległości" sugeruje jej aktualny brak, a przez porównania walki z zaborcami w czasie I wojny światowej z "obecną walką społeczeństwa" wywołuje wrażenie iż teraz naród również "walczy o niepodległość" rzekomo ograniczoną przez nasze sojusze. Rodzi to określone konsekwencje, wpływając na atmosferę społeczno-polityczną.

Przeniesieniem tego ciągu rocznicowego na dzień dzisiejszy jest również koncepcja Zarządu Regionalnego Małopolska zorganizowania tzw. "Dnia wolności", który chcą ogłosić świętem ogólnonarodowym obchodzonym w całym kraju 29 listopada. 29. XI. planowana jest msza na Wawelu poświęcona wolności i uwolnieniu więźniów politycznych oraz przemarsz ulicami Krakowa do Rynku Głównego, gdzie odbędzie się manifestacja i podjęcie rezolucji w w/wym. sprawach.

Tego rodzaju wystąpienia przyczyniają się do propagowania nastrojów nacjonalistycznych i tworzenia atmosfery antyradzieckości oraz wyrażonego nadużywania ofiar dawnych walk o niepodległość do bieżących celów politycznych. Dotyczy to zarówno wystąpień części reprezentantów "Solidarności" jak i przedstawicieli różnych ugrupowań antysocjalistycznych, którzy zabierali głos.

1. Omówiony w niniejszej informacji problem obchodów 11 listopada dotyczy także innych rocznic, jak np. rocznicy powstania listopadowego, styczniowego, 3 Maja itp. Dotychczasowa analiza faktów pozwala wyciągnąć wniosek, że zjawiska te będą przybierały coraz większy zasięg. W związku z tym kwestia obchodów rocznic historycznych wymaga jasnego rozstrzygnięcia.
2. Jednoznaczne, otwarte stanowisko władz państwowych w sprawach dotyczących organizowania obchodów rocznic historycznych, jak np. 11 listopada rozładuje napięcia społeczne towarzyszące dotychczas zarówno przygotowaniom jak i samym uroczystościom rocznicowym. Będzie to jednocześnie wykładnia do egzekwowania od organizatora imprezy, bez względu na jego przynależność polityczną czy też związkową, rygorów prawno-administracyjnych dot. organizowania obchodów w miejscach publicznych /przemarsze, wiece, składanie kwiatów pod pomnikami itp/ na podst. KPA i Kodeksu Wykroczeń.
3. W przypadku przeprowadzania uroczystości w sposób sprzeczny z obowiązującymi każdego obywatela PRL normami prawnymi jak np. : przeprowadzenie uroczystości mimo zakazu odpowiednich organów państwowych, wykroczenie poza ustalony program, zmiana trasy pochodu, poinformowanie tylko o planowanych uroczystościach, a nie wysłanie wniosku o zgodę na ich zorganizowanie, winno w każdym przypadku spotkać się z konsekwentną i stanowczą reakcją służb porządkowych.
4. Ze społecznego punktu widzenia takie uregulowanie problemu uwiarygodni w opinii publicznej oficjalne obchody rocznicy niepodległości, odbierze posmak sensacyjności nadawany przez wrogie ugrupowania.

DYREKTOR DEPARTAMENTU III

H. Walczyński
/płk H. WALCZYŃSKI /